

การศึกษา
ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน
กับ
การสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาส

ผลงานลำดับที่ 3
ของ
นางประทีน บริบูรณ์นางกุล
ผู้ตรวจราชการกรมประชาสงเคราะห์ ตำแหน่งเลขที่ 6

ขอประเมินตำแหน่ง
ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านนโยบายและแผน (แรงงานและสวัสดิการสังคม)
เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 9 ชช.

กรมประชาสงเคราะห์

กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

2540

112.05.6
ป276ก
2540

ห้องสมุดกระทรวงแรงงาน
และสวัสดิการสังคม

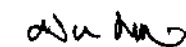
05820

การศึกษาศูนย์สงเคราะห์

คำนำ

ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน เป็นรูปแบบการจัดบริการด้านสวัสดิสังคม และสังคมสงเคราะห์ โดยให้ประชาชนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการให้การช่วยเหลือ ผู้ที่เดือดร้อน เป็นองค์กรประชาชนที่รวมตัวกันขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นสื่อกลาง ในการประสานความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชน เพื่อนำทรัพยากรและการช่วยเหลือต่างๆ ไปสู่ประชาชนผู้ด้อยโอกาส ซึ่งเป็นลักษณะการสร้างสรรค์ให้ประชาชนในชุมชนได้ตระหนักถึงความรับผิดชอบร่วมกันและเป็นการนำพลังองค์กรประชาชน มาใช้ในการจัดสวัสดิการพื้นฐานระดับหมู่บ้าน ซึ่งการดำเนินงานของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน นับได้ว่าเป็นการพัฒนาศักยภาพของประชาชนให้ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะการให้การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านให้สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ และดำเนินชีวิตอยู่ในหมู่บ้านได้ด้วย จึงนับได้ว่า การดำเนินการของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน เป็นกระบวนการให้ประชาชนได้เรียนรู้ การพึ่งพาตนเอง ซึ่งหากการดำเนินการประสบผลสำเร็จจะนำมาซึ่งสังคมที่พึงปรารถนา

ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ดำเนินการเป็นรูปธรรมตั้งแต่ปี พ.ศ.2531 เป็นต้นมา ตามมติคณะรัฐมนตรี ที่บรรจุไว้ในแผนมหาดไทยแม่บท และได้มีวิวัฒนาการเรื่อยมา แต่จากการตรวจติดตามเยี่ยมเยียนดูผลการดำเนินงานด้านต่างๆ ยังพบปัญหาอุปสรรคในวิธีการดำเนินงานของคณะกรรมการ ในเรื่องการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาในหมู่บ้าน เช่นการสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ยังไม่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายตามความเป็นจริง นอกจากนั้นราษฎรในพื้นที่ส่วนใหญ่ ยังไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ และแนวความคิดที่ถูกต้องถึงสาเหตุของการตั้งองค์กรประชาชนดังกล่าว ซึ่งปัญหาอุปสรรคสืบเนื่องจากความไม่พร้อมด้านต่างๆทุกกระบวนการ จึงควรมีการศึกษา และหาทางปรับปรุงเพื่อประโยชน์ต่อการจัดสวัสดิการให้แก่ประชาชนผู้ด้อยโอกาสในชุมชน ตลอดจนแก้ปัญหาสังคมด้านอื่นๆ เช่นปัญหาด้านแรงงานต่างๆ เพื่อสามารถกล่าวได้ว่า ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน คือ ที่พึ่งของราษฎร องค์กรของประชาชน อย่างแท้จริง

ผู้เสนอผลงาน

๒๔ มิถุนายน 2540

เลขเรียกหนังสือ.....	12.05.6
เลขทะเบียน.....	ปี ๒๕๔๐
วันที่.....	5820
	- 3 มิ.ย. 2545...

สารบัญ

คำนำ

สารบัญ

บทคัดย่อ

หน้า

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
ขอบเขตของการศึกษา	3
นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา	4
วิธีการศึกษา	4
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา	5

บทที่ 2

การมีส่วนร่วมและการพึ่งตนเอง

การดำเนินงานเชิงรุก	7
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน	10
ภาวะผู้นำ	18
แนวคิดเกี่ยวกับการพึ่งตนเอง	23

บทที่ 3

แนวคิดเกี่ยวกับศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

ความเป็นมาของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน	26
แนวทางการดำเนินงานศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน	32
ยุทธศาสตร์พัฒนาศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน	40

บทที่ 4

การสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาสโดยศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

ความเป็นมาของการสังคมสงเคราะห์	44
กลุ่มผู้ด้อยโอกาส	50
การสงเคราะห์ประชาชน.. โดยศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน	57

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ 66

ภาคผนวก

บรรณานุกรม

บทคัดย่อ

การศึกษา เรื่อง “ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านกับการสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาส” มีความมุ่งหมายเพื่อที่จะได้ทราบถึงแนวทางในการสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาส โดยผ่านองค์กรในชุมชน ตลอดจนปัญหาอุปสรรคที่ดำเนินการโดยองค์กรดังกล่าว ซึ่งเรียกว่า ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

การศึกษานี้ใช้วิธีการศึกษาจากประสบการณ์ตรงที่ได้มีส่วนดำเนินการสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน และจากผลการติดตามตรวจราชการในปัจจุบัน อีกส่วนหนึ่งศึกษาจากเอกสาร โดยหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาจากหนังสือ ตำราทางวิชาการ เอกสารบทความ รายงานการประชุม รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ นโยบายนโยบาย แผนงานและโครงการ ระเบียบ คำสั่งที่เกี่ยวข้อง รายงานการดำเนินงานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาอ้างอิงประกอบการศึกษา

ผลการศึกษาพบว่า ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านเป็นรูปแบบการจัดบริการด้านสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ โดยให้ประชาชนในหมู่บ้านเข้ามามีสิทธิร่วมในการให้การช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อน เป็นองค์กรประชาชนที่รวมตัวกันขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นสื่อกลางในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อนำทรัพยากรและการช่วยเหลือต่าง ๆ ไปสู่ประชาชน ผู้ด้อยโอกาส เป็นการใช้แนวคิด และวิธีการดำเนินการโดยให้ความสำคัญกับคุณค่าของความเป็นมนุษย์ การมีเกียรติ มีศักดิ์ศรี การมีส่วนร่วม การพึ่งตนเอง และการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นหลักการในการปฏิบัติงานเชิงรุก อันเป็นมิติใหม่ในการปฏิบัติงานให้การสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาส และการดำเนินงานเชิงรุกจะประสบผลสำเร็จได้นั้นต้องขึ้นอยู่กับความร่วมมือของประชาชน โดยประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนแรก คือ เริ่มกำหนดเป้าหมายขององค์กร จนถึงการศึกษาประเมินผล นอกจากนั้นการรวมกลุ่มของบุคคลหลายคน ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ภาวะผู้นำของผู้นำกลุ่ม เนื่องจากผู้นำนั้นมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพขององค์กร ไปจนถึงความอยู่รอดขององค์กรในที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของคน ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านให้การ